

hoewel dergelijke bemoeienissen in zijn vorige performances ook waren voorgekomen. Fabre kneedde het zand verder en negeerde de onderbreking tot de laatste dia getoond was. Tenslotte sprong hij door de achterwand — scherm met fotocopiëren van de brief die Franklin Furnace hem had geschreven — en op een bandopnemer hoorde je hem steeds herhalen, "Art kept me out of jail". Daarmee was de voorstelling afgelopen.

Lenora Champagne

(Lenora Champagne is performing art criticus en schrijft voor *The Drama Review* en *Life*.)

(vertaling Johan Callens)

Milwaukee

Jan Fabre merkte is voor het eerst op tijdens het congres *Art in Culture*, dat in 1980 in Gent gehouden werd. Fabre sloot het congres af met de performance *Money-Art in Culture*. Maar lang voor we daar aan toe waren, maakte deze jonge kunstenaar — al heeft hij bezwaar tegen die term — reeds indruk. Alleen al door zijn voorkomen: te jong om filosoof te zijn, leek hij eerder een student die toevallig op het congres was beland. Maar wie met hem discussieerde, ontdekte een bijzondere scherpzinnigheid en intensiteit.

Een vuurtje

Money kwam ongetwijfeld als een schok aan bij sommige theoretici die hun esthetische inzichten hadden geformuleerd aan de hand van meer traditionele kunstwerken. De performance kon niet zo makkelijk geduid worden binnen de conventionele kaders. Het speelde zich af in een oud café in Gent. Er was niets dat aan een theater deed denken: geen belichting, geen scène, geen make-up. Fabre verscheen in zijn gewone plunje: een denim vestje, blue jeans, en gepunte schoenen uit de jaren dertig of veertig. In de kleine ruimte was het praktisch onmogelijk zich te distantiëren van het gebeuren. Fabre verzamelde voor honderden dollar bankbriefjes in verschillende munten, scheurde het dan in stukken, en brandde een gedeelte ervan op. De stukjes die overbleven werden gebruikt om er een collage mee te maken. Enkele biljetten werden teruggegeven aan deelnemers die zo gelukkig waren vooraan te zitten.

Money is een satire op de commerciële aspecten van kunst. Fabre keert de rollen om: in de 'kunstwereld' wordt van kunst gewoonlijk verwacht dat zij geld opbrengt zoniet voor de

kunstenaar, dan toch voor de galerij en de belegger. Hier is het omgekeerde waar. Tijdens het kunstproces, de creatieve daad zoals Fabre het noemt, wordt het geld zowaar vernietigd, letterlijk kapot gescheurd en verbrand. Niet voor niets echter op het einde verkoopt Fabre 'het werk' in het openbaar, jammer genoeg voor een magere 20 dollar. Zo documenteert hij nog eens de onvermijdelijke liefdehaatverhouding van de kunstenaar tot het meer gebruikelijke betaalmiddel dat geld is.

Verbeelding

Getroffen door de verbeelding en de moed die van Fabres stuk uitgingen, wilde ik meer van zijn werk weten. We reden samen naar Antwerpen waar ik in Workshop 77 een tentoonstelling zag van zijn visuele creaties, getiteld *Mond-Oog-Oor-Arts*. Tijdens deze rit besloot ik Fabre naar de V.S. te halen voor enkele performances aan de Marquette University in Milwaukee.

Met deze performances groeide ook mijn belangstelling voor Fabres werk. Misschien komen de redenen daarvoor best tot uiting in een bespreking van zijn opvattingen over de 'kunstenaar' zoals ze in zijn werk besloten liggen. In essentie gelooft Fabre dat iedereen creatief is of kan zijn, zij het een straatveger of iemand die verscheidene kunstmedia hanteert, als hij maar met gevoel en verbeelding werkt. Kunstenaars hebben enkel sterkere ideeën en concepten en sommigen. Zoals hij, kunnen die ook beter vertalen.

Achter deze veralgemeningen gaan Fabres pogingen schuil om op zich zelf en zijn rol vat te krijgen. Hij weerstaat de verleiding om zijn werkzaamheid te objectiveren in clichébeelden die met een 'kunstenaar' kunnen geassocieerd worden zolang aan die term een rol met een voorafbepaald verwachtingspatroon beantwoordt.

Fabre zelf is opgeleid aan het Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten en aan de Academie voor Schone Kunsten, beide in Antwerpen. Daarvan gebruikt hij alle facetten in de installaties, performances, individuele stukken en theaterstukken waaruit zijn werk bestaat. Zo tekent of spelt hij in een prachtig schoonschrift een woord als 'ART' of 'CULTURE' als deel van een voorstelling. Ondanks zijn achtergrond weigert hij gebonden te zijn aan de etiketten of conventies van welk medium ook. Hij 'tekent' met alle materialen, zoals zout, scheercrème, de asse van verbrand geld, of zijn eigen bloed. De 'tekeningen', zoals de eenmalige performances, verdwijnen voorgoed na een voorstelling.

Scherp

Fabre voerde in Milwaukee drie solostukken op, telkens over 'de kunstenaar'. Elk stuk duurde ongeveer 45 minuten en kon gespeeld worden in zowat elke ruimte, een klaslokaal of eigenlijk theater inclusief. Deze drie stukken, *Creative Hitler Act*, *Sea Salt of the Fields* en *After Art* geven best zijn inzichten weer in de conflicten die creatief zijn in de kunst met zich mee brengen. *Creative Hitler Act* suggereert dat in elke kunstenaar ook een stukje dictator zit: hij moet scherp staan qua ideeën, gevoelens en wilskracht. *Creative Hitler Act* begint met het optillen van een enorme stapel boeken. Fabre loopt ermee rond tot ze vanzelf uit zijn armen vallen. Hij

Installation — performance — lecture
'T. ART'
Gijzeling van filosoof
Lars Aagaard Mogenssen. Arrestatie van
Jan Fabre

